

можна завдати моральну шкоду в 15 раз більше, ніж вбивством людини? На мою думку, порушення майнових прав і особистих немайнових прав - зовсім різні речі, тим більше коли йдеться про таку категорію особистих прав, як людське життя.

До такої несправедливості призводить те, що, не зважаючи на тривале існування інституту відшкодування моральної шкоди, ще не склалося єдиної судової практики у визначенні її розмірів.

Вважаю, що є слушною думка про необхідність розробити рекомендації щодо стягнень на відшкодування моральної шкоди, заподіяної при окремих обставинах.

Ще однією моєю пропозицією є те, що саме в позові про компенсацію моральної шкоди мають бути заявлені обґрунтовані вимоги, позивач повинен вказувати, з яких міркувань він виходить, встановлюючи розмір заподіяної моральної шкоди. Обґрунтовання вимог повинно базуватись на висновках фахівців-експертів і консультантів в галузі психології.

Отже, інститут, про який йшла мова у моїй доповіді, має велике значення, яке важко переоцінити, і врегулювання якого суттєво впливає на додержання гарантованих Конституцією України прав і законних інтересів громадян.

Д. Ландо,
*студентка 5 курсу юридического факультета
Белорусского государственного университета,
г. Минск*

К ВОПРОСУ ОБ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА НЕИСПОЛНЕНИЕ ДЕНЕЖНОГО ОБЯЗАТЕЛЬСТВА, ВОЗНИКШЕГО ИЗ ПРИЧИНЕНИЯ ВРЕДА

Проблема взимания процентов за пользование чужими денежными средствами в обязательствах, возникших из причинения вреда, многоаспектна. Наиболее дискуссионными и практически значимыми являются вопросы о моменте возникновения денежного обязательства и моменте возникновения обязанности по уплате процентов по ст. 366 ГК Республики Беларусь в связи с причинением вреда.

По исследуемой нами проблеме высказаны различные точки зрения. В литературе, в частности, предлагается разграничивать случаи, когда суд устанавливает новую обязанность, и случаи, когда суд принуждает лицо к исполнению уже существующего обязательства. Если исходить из того, что денежное обязательство при причинении вреда возникает только из судебного решения, то, следовательно, добровольное возмещение вреда причинителем не имеет правовых оснований, поскольку обязанности выплатить деньги не существует из-за отсутствия судебного решения. Аналогичной позиции придерживается Л. А. Лунц, согласно которой «до момента, когда судом или соглашением сторон определяется размер денежной суммы, принадлежащей уплате потерпевшему, денежное обязательство не сформировалось».

Российская практика (постановление Пленума Верховного Суда и Пленума Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации от 8 октября 1998 г. «О практике применения положений Гражданского кодекса Российской Федерации о процентах за пользование чужими денежными средствами») связывает момент возникновения денежного обязательства со вступлением в силу решения суда, так как на основании ст. 1082 Гражданского кодекса Российской Федерации суд вправе обязать лицо, ответственное за причинение вреда, возместить его в натуре или возместить причиненные убытки.

Согласно другой концепции судебное решение не порождает ни денежного, ни какого бы то ни было другого обязательства. Поэтому обязанность уплатить денежную сумму возникает с момента, когда потерпевший оценил размер причиненного вреда (составлена смета, калькуляция, счет-фактура) и предъявил требование об ее уплате должнику. При этом сохраняется возможность возместить вред в натуре. Д. Савельев высказал мнение о том, что суд своим решением лишь подтверждает законность притязаний истца, устанавливает факт существования денежного обязательства.

В. Колбик полагает, что судебное решение не влечет возникновения обязательства, так как оно уже возникло по факту причинения вреда, но должник вместо совершения альтернативных действий с момента вступления решения в силу обязан уплатить денежную сумму, и обязательство как бы обретает единый объект.

Полагаем, что обоснованной является позиция, изложенная в постановлении Президиума Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь от 2 ноября 2001 года «О некоторых вопросах применения норм Гражданского кодекса Республики Беларусь об ответственности за пользование чужими денежными средствами», согласно которой обязанность по уплате должником денежной компенсации устанавливается законодательством, соглашением сторон или судебным решением.

Проценты за пользование чужими денежными средствами не подлежат уплате в случае возмещения вреда путем предоставления вещи того же рода и качества, исправления поврежденной вещи и реализации других способов возмещения, не связанных с возникновением денежного обязательства, а также при определении стоимости вещей по ценам, действующим на момент взыскания.

Законодательством, соглашением сторон или в порядке изменения способа исполнения судебного решения обязанность исполнить обязательство в натуре, в том числе по возмещению вреда, может быть заменена обязанностью должника уплатить определенную денежную сумму. Проценты за пользование чужими денежными средствами при просрочке исполнения подлежат начислению на эту сумму с момента истечения срока, определенного законодательством или соглашением сторон об уплате суммы, либо с момента вынесения определения об изменении способа исполнения решения.

При наличии спора лицо, которому причинен вред, вправе самостоятельно производить денежные расходы по исправлению поврежденной вещи. Проценты за пользование чужими денежными средствами, в таком случае, начисляются на каждую денежную сумму с момента ее фактической выплаты на указанные цели.

В практике рассмотрения дел арбитражными судами России в соответствии с Постановлением Верховного Суда и Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации «О правовых последствиях нарушения денежного обязательства» реализуется подход, при котором суд, возлагая на сторону обязанность возместить вред в деньгах, способствует возникновению на стороне причинителя вреда денежного обязательства по уплате определенных судом сумм. С момента, когда решение суда вступило в законную силу, если иной момент не указан в законе, на сумму, определенную в решении при просрочке ее уплаты должником, кредитор вправе начислить проценты на основании п. 1 ст. 395 ГК.

По мнению В. Колбика, такая позиция оправдывает себя тем, что по российскому процессуальному законодательству за период с момента вступления решения суда в законную силу до момента фактической уплаты денег на присужденную сумму банком (исполняющим исполнительный лист) самостоятельно начисляются проценты.

Следует отметить, что возможность взыскания процентов за пользование чужими денежными средствами в общеисковом порядке с момента вступления решения суда в законную силу предусмотрена и белорусским законодательством.

В проекте постановления Пленума Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь "О практике применения норм Гражданского кодекса Республики Беларусь о процентах за пользование чужими денежными средствами" была отражена позиция, которая свидетельствует о праве кредитора на начисление процентов на сумму убытков при просрочке ее уплаты должником на основании п. 1 ст. 366 ГК Республики Беларусь с момента причинения вреда.

На наш взгляд, есть основания не согласиться с таким подходом, так как в момент причинения вреда причинитель вреда может быть не согласен с его размером или размер вреда может быть вообще не определен.

При просрочке возмещения убытков путем уплаты должником денежной компенсации кредитор вправе требовать начисления процентов, установленных п. 1 ст. 366 ГК. Момент, с которого начисляются проценты, определяется соглашением сторон или датой вступления решения суда в законную силу, если иное не установлено законодательством.

О. Лобода,

студентка 3 курсу юридичного факультету

Дніпропетровського національного університету

ПРАВОВА ОХОРОНА КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ

Кожна людини має право на захист її моральних і матеріальних інтересів, що є результатом наукових, літературних або художніх праць, автором яких вона є.

Загальна декларація прав людини, стаття 27

Світовий досвід доводить, що для досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку кожна держава потребує добре налагодженої системи охорони права інтелектуальної власності.

В Україні створена нормативно-правова база, що в цілому забезпечує охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності та відповідає вимогам міжнародних документів. Правовідносини у цій сфері регулюються окремими положеннями Конституції України, Цивільного, Кримінального, Митного кодексів, Кодексом про адміністративні правопорушення. Діють спеціальні закони про охорону інтелектуальної власності та міжнародні договори.

Відомо, що з травня 1998 року Україна внесена до переліку країн, де обіг контрафактної продукції набув загрозливих масштабів. Особливе занепокоєння викликають розміри порушення авторського права і суміжних прав.

За опитуванням експертів, проведеним Центром економічного та політичного дослідження ім. О. Розумкова найгострішою проблемою є захист комп'ютерних програм і баз даних в Україні (65,3% порушень).

Згідно з Законом України "Про авторське право і суміжні права" від 23 грудня 1993, в новій редакції від 11 липня 2001 року, комп'ютерна програма визначена як "набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, яку читає машина, і які приводять її у дію для досягнення певної мети або результату". Розглядаючи текст літературного твору, можна зробити висновок, що це також послідовність символів, слів, цифр, які реалізують певну лінію, зміст твору. Результатом такої спорідненості є той факт, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори згідно з Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів (Паризький акт від 24 липня 1971, зі змінами від 2 жовтня 1979 року).

Законодавство України у сфері захисту об'єктів інтелектуальної власності, а саме комп'ютерних програм, умовно можна поділити на такі блоки:

- міжнародні угоди, ратифіковані Верховною Радою України, які є частиною національного законодавства (Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів);
- спеціальне законодавство в області охорони інтелектуальної власності (Закон України "Про авторське право і суміжні права", Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції" тощо);
- загальне законодавство (Цивільний, Кримінальний, Митний кодекси України та інші нормативно-правові акти).

Щодо міжнародної охорони комп'ютерних програм, то важливими є положення Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризький акт від 24 липня 1971, зі змінами від 2 жовтня 1979 року).

Стаття 3 Конвенції містить наступне:

"1. Охорона, передбачена цією Конвенцією, застосовується:

- до авторів, які є громадянами однієї з країн Союзу, щодо їх творів, як випущених у світ, так і не випущених у світ;
- до авторів, які не є громадянами однієї з країн Союзу, щодо їх творів випущених у світ вперше в одній із цих країн.

2. Автори, які не є громадянами однієї з країн Союзу, але мають своє звичайне місце проживання в одній із таких країн, прирівнюються для цілей цієї конвенції до громадян цієї країни".

Отже, Бернська конвенція надає національний режим охорони творам іноземних авторів, тобто іноземець повністю прирівнюється у своїх правах до громадян країни, в якій він ставить вимогу про захист свого права.

Україна приєдналася до Бернської конвенції 31 травня 1995 року.

Необхідно зазначити ще один важливий документ у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Це Угода з торгових аспектів прав інтелектуальної власності (ТРИПС), яка встановлює межі запобігання порушенню будь-якого права інтелектуальної власності. Так, у статті 50 Угоди йдеться про необхідність прийняття тимчасових меж без заслуховування протилежної сторони, коли існує загроза знищення слідів правопорушення. Головна вимога Угоди ТРИПС – це швидкість та ефективність усіх заходів. Особливо це стосується власників комп'ютерних програм під час пошуку, виявлення і арешту незаконних копій і засобів їх вироблення на території порушника. Існує загроза того, що коли потенціального порушника викличуть до суду усі докази будуть знищені.

Аналіз спеціального та загального законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності вказує на існування великої кількості норм, які передбачають захист прав на об'єкти інтелектуальної власності та відповідальність за їх порушення. Закон України "Про авторське право і суміжні права" від 23 грудня 1993, в новій редакції від 11 липня 2001 року, проголошує, що комп'ютерні програми є об'єктами права інтелектуальної власності і охороняються як літературні твори. Закон забезпечує захист об'єктів інтелектуальної власності у кримінальному, адміністративному та цивільному порядку.